

*Зелінська Діана Русланівна,
студентка 2-го курсу факультету цивільної та господарської юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»
Науковий керівник: к.ю.н., доцент Завальнюк С.В.*

РЕГУЛЮВАННЯ ВІДНОСИН ДЕРЖАВИ І ЦЕРКВИ: МАЙНОВИЙ АСПЕКТ У СУЧАСНИХ УМОВАХ

Правовий статус релігійних організацій в Україні має певні особливості, пов'язані з тим, що діяльність таких організацій повинна базуватися на принципі, закріпленому в ст. 35 Конституції України, а саме церква і релігійні організації в Україні відокремлені від держави, а школа – від церкви. Чинний Закон України «Про свободу совісті і релігійні організації» розкриває зміст цієї конституційної норми. Держава не втручається у здійснювану в межах закону діяльність цих організацій; не фінансує їх діяльність; створює умови, за яких усі релігії, віросповідання, релігійні організації є рівними перед законом [1].

Що стосується релігійних організацій, то вони не виконують державних функцій; не беруть участі в діяльності політичних партій; не фінансують виборчі компанії депутатів; не втручаються в діяльність інших не підпорядкованих їм релігійних організацій. Принцип відокремлення держави від церкви в соціалістичному суспільстві базувався на суворому розмежуванні і взаємнезалежності сфер діяльності держави і релігійних організацій, неприпустимості будь-яких правових, економічних чи політичних форм зв'язку.

Виходячи з цього в науковій літературі панівною стала точка зору про антагоністичний характер принципу відокремлення, який заперечує партнерство між державою і релігійними організаціями. Між тим можна відмітити, що деякі риси взаємодопомоги в цих відносинах вже проглядаються. У розвиток Закону України «Про свободу совісті і релігійні організації» були прийняті Указ Президента України від 4 березня 1992 р. № 125 «Про заходи щодо повернення релігійним організаціям культового майна» та розпорядження Президента України від 22 червня 1994 р. «Про повернення релігійним організаціям культового майна». А також розпорядження Кабінету Міністрів України від 7 травня 1998 р. № 290 «Про поетапне повернення релігійним організаціям культових будівель, які не використовуються або використовуються не за призначенням». Цим розпорядженням не лише вдосконалювався правовий механізм забезпечення поетапного повернення релігійним організаціям колишніх культових споруд, які використовувалися не

за призначенням, а й передбачалася передача усього церковного майна, що було реквізовано у церкви.

Аналізуючи світовий досвід відокремлення релігійних організацій від церкви, зокрема в США, деяких з країн Західної Європи, можна дійти висновку, що воно характеризується нейтралітетом держави щодо релігійних інститутів, автономією релігійних організацій і держави в належних до їх компетенції питаннях, що не заперечує певної взаємодопомоги і взаємопідтримки в державно-конфесійних відносинах [3]. У багатьох випадках держава прямо чи опосередковано фінансує ці організації, направляючи кошти на утримання лікарень, інтернатів, будівництво і реставрацію сакральних споруд. Таким чином, державно-конфесійні відносини мають здебільшого партнерський характер. Відповідно до законодавства України релігійні організації є учасниками цивільних відносин, в зв'язку з чим з урахуванням принципу відокремлення постає питання, в якій мірі вони підпадають під цивільно-правове регулювання? Аналіз чинного законодавства дає змогу виділити основні напрямки, в яких здійснюється це регулювання: виникнення релігійних організацій як юридичних осіб (реєстрація); виникнення права власності на певне майно, а саме передача у користування або повернення у власність цих організацій культових будівель і майна; створення умов для діяльності заснованих релігійними організаціями юридичних осіб. Актуальним стає питання про правоздатність релігійних організацій і ті організаційно-правові форми, в яких вони можуть утворюватися. Так, останнім часом з'являються пропозиції окремих правників щодо наділення цих організацій загальною правоздатністю, а також можливість їх утворення як установ або як товариств. Вважаємо, що треба підходити до цих пропозицій більш виважено. Релігійні організації як учасники цивільних відносин мають спеціальну правоздатність, а питання про ті організаційно-правові форми, в яких вони можуть утворюватися, повинно вирішуватися спеціальним законодавством.

Питання власності релігійних організацій постає гостріше в рамках процесу надання українській церкві Томосу. Не вдаючись у подробиці, треба задатись питанням до якої церкви можуть відійти об'єкти нерухомості релігійного значення що наразі належать державі. Так ст. 17 ЗУ «Про свободу совісті та релігійні організації» проголошує: культові будівлі і майно, які становлять державну власність, передаються організаціями, на балансі яких вони знаходяться, у безоплатне користування або повертаються у власність релігійних організацій безоплатно за рішеннями обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій, а в Республіці Крим – Уряду Республіки Крим. Надання преференцій певним релігіям або церквам не

допускається згідно ч. ст. 5 того самого закону [2]. Великий перерозподіл майна, який скоріше за все матиме місце зі зміною підпорядкованості основних церков в Україні потребуватиме особливого правового регулювання, аби захистити права громадян усіх конфесій в рівній мірі.

Як варіант має право на життя квотування в залежності від співвідношення прихожан в певній територіальній одиниці. В будь-якому разі, хоч держава і не втручається у справи церкви, законодавче регулювання її діяльності, в тому числі і права власності релігійних організацій залишається її обов'язком. Отже можемо зробити висновок, що держава має створити механізм, який би забезпечив рівні права у сфері власності і відповідав вимогам реальної дійсності.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Конституція України. – Редакція від 30.09.2016. – URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
2. Про свободу совісті та релігійні організації : Закон України (Редакція від 10.11.2018). – URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/987-12#n111>.
3. Бабій М. Безальтернативність багатоконфесійності: проблеми свободи релігії у контексті релігійного багатоманіття в Україні // Людина і світ. – 2004. – № 5.

*Здольник Анна Романівна,
студентка 3-го курсу соціально-правового факультету
Національного університету «Одеська юридична академія»
Науковий керівник: к.ю.н., доцент Фомічова Н.В.*

СПАДКУВАННЯ ЧАСТКИ У ПРАВІ СПІЛЬНОЇ СУМІСНОЇ ВЛАСНОСТІ

Варто зазначити, що нинішні соціально-економічні зміни, що відбуваються в нашій державі на протязі останнього десятиліття досить кардинально впливають як на розвиток інституту права власності в цілому, так і його складової частини – права спільної сумісної власності. При досить широкому застосуванні механізму права спільної сумісної власності, а саме, розширення кола його суб'єктів, надання ефективних шляхів здійснення та надійних способів захисту даного права його суб'єктам є тими передумовами, що сприяло вдосконаленню даного правового інституту власності.